

УДК 340.131:342.95
DOI: 10.31733/15-03-2024/1/474-476

Ольга МИРГОРОДСЬКА
аспірант кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЗНАЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ

З урахуванням спрямованості, особливостей і наслідків застосування заходи адміністративного примусу переважно прийнято об'єднувати в три групи: заходи адміністративного запобігання, адміністративного припинення та адміністративної відповідальності.

Перші відзначаються профілактичною спрямованістю, використовуються з метою попередження правопорушень, створення умов для виконання загальнообов'язкових правил, забезпечення громадської (публічної) безпеки та порядку, встановленого порядку управління тощо.

Названі заходи характеризуються тим, що за цільовим призначенням вони застосовуються для попередження можливих адміністративних правопорушень, забезпечення громадської безпеки, в тому числі і під час дії особливих правових режимів. Маючи виключно запобіжно-профілактичний характер, вказані адміністративно-примусові заходи відрізняються від інших заходів адміністративного примусу тим, що:

- не пов'язані зі скоєнням адміністративного правопорушення конкретною особою;
- закріплені адміністративним законодавством, що нормативно встановлює відповідні обов'язки, заборони, обмеження;
- застосовуються у межах наданих суб'єктами адміністративної юрисдикції повноважень, встановлених законодавством та призначених для їх застосування;
- окремі з них можуть застосовуватися лише при введенні особливих правових режимів тощо.

Під час застосування таких заходів принципово важливим є дотримання законності, що є фундаментальною основою правової держави і гарантує рівність перед законом, справедливість та передбачуваність правових норм, служить керівною засадою в процесі законотворчості та реалізації норм права; сприяє запобіганню зловживанням, захисту прав і свобод громадян і підтримці довіри до правової системи, дозволяє балансувати необхідність забезпечення безпеки суспільства та повагу до прав і свобод кожного індивідуума.

На жаль, практична реалізація принципу «на основі та на виконання закону» насправді є не цілком задовільною, оскільки не налагоджений механізм дії закону, та й його якість, як зазначалося, залишає бажати кращого.

Законність, як принцип застосування заходів адміністративного примусу, є основною засадою їх реалізації, що пов'язана з неухильним дотриманням правових норм. Законність визначає верховенство закону в регулюванні конкретних суспільних відносин, а також неухильне виконання запропонованих законом правил.

Забезпечення законності, у тому числі під час застосування заходів адміністративного запобігання, є надзвичайно важливим та здійснюється за допомогою різноманітних правових, організаційних, виховних, ідеологічних та економічних засобів, серед яких істотне місце належить юридичним гарантіям. В науковій літературі визначають юридичні гарантії законності як спеціально закріплені правом засоби, завдяки яким здійснюються попередження, виявлення та припинення порушень закону, що забезпечує правомірність діяльності учасників правовідносин [1, с. 75–76].

Як зазначає колектив авторів науково-практичного коментаря КУпАП, законність слід розуміти як принцип, обов'язкову вимогу, метод, режим і стан неухильного дотримання, виконання і застосування законів та заснованих на них інших правових актів усіма учасниками правовідносин у всіх сферах суспільного життя [2]. Тобто діяльність державних

органів та посадових осіб з числа спеціально створених державою органів (насамперед правоохоронних, які згідно із законодавством України віднесено до сил безпеки) може бути здійснена виключно певним способом застосування юридичних заходів впливу, який чітко відповідає закону чи іншому правовому припису з дотриманням певних процедур [3, с. 5–6].

Як суб'єкти застосування адміністративно-запобіжних заходів у зв'язку з виконанням функцій з охорони публічного порядку та безпеки, крім Національної поліції, виступає ряд інших правоохоронних органів. Аналіз законодавства дозволяє визначити наступні напрямки запобіжної діяльності.

Відповідно до законодавства Національна гвардія України [4] вживає заходів, спрямованих на запобігання адміністративних правопорушень (ч. 3 ст. 12) та порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден у районах виконання завдань (ч. 10-1 ст. 13). Також, у разі залучення до виконання завдань з охорони громадської безпеки і порядку, – здійснює превентивні та поліцейські заходи примусу відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» (ч. 1 ст. 13).

Державна прикордонна служба України, відповідно до законодавства [5], організовує запобігання адміністративним правопорушенням, протидію яким законодавством віднесено до її компетенції; здійснює запобігання: перетинанню державного кордону України особами, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або яких тимчасово обмежено у праві виїзду з України; правопорушенням особового складу служби; викраденню повітряного судна особою, яка здійснює його викрадення, якщо іншими способами та засобами неможливо припинити таку спробу (ст. 19).

Державна служба України з надзвичайних ситуацій здійснює запобігання настанню надзвичайних ситуацій, порушенню вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, виникненню ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, корупції серед особового складу тощо.

Державна міграційна служба України здійснює заходи щодо запобігання та протидії нелегальній (незаконній) міграції, іншим порушенням міграційного законодавства, а також корупції серед особового складу.

Слід зазначити, що специфічні функції виконує й Служба безпеки України, яка має завданням попередження протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України, правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших будь-яких форм розвідувально-підривної діяльності проти України, а також розвідувальні органи України, що здійснюють запобігання та протидію розповсюдженню зброї масового знищення і засобів її доставки, незаконному обігу товарів військового призначення та подвійного використання.

Військова служба правопорядку у Збройних Силах України, як спеціальне правоохоронне формування, здійснює запобігання правопорушенням серед особового складу Збройних Сил України, зокрема, під час залучення до виконання окремих завдань із забезпечення правопорядку і військової дисципліни військовослужбовців.

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України також протидіє технічним розвідкам інформації з обмеженим доступом (про зразки озброєння, військову та спеціальну техніку, об'єкти оборонно-промислового комплексу, військові та інші об'єкти, діяльність державних органів, військових формувань, підприємств, установ і організацій в інтересах оборони і безпеки держави), кіберінцидентам і кібератакам та забезпечує усунення їх наслідків.

Зазначимо, що адміністративно-запобіжні заходи також застосовують державні інспекції залежно від напрямів діяльності державного органу, до якого вони належать. В результаті їхньої діяльності, насамперед щодо здійснення нагляду і контролю, ці інспекції виявляють причини та умови, які спричинили виникнення правопорушення, чим слугують їх попередженню в майбутньому.

Підсумовуючи, слід зазначити, що адміністративно-запобіжні заходи тісно пов'язані із заходами припинення та стягнення, адже вони передують їм і забезпечують можливість притягнення до адміністративної відповідальності. Водночас їх застосування не викликається неправомірною поведінкою, ними не припиняється правопорушення і вони не ведуть до застосування санкцій. За допомогою таких заходів відвертається вчинення правопорушення, тобто вони є самостійними в системі заходів примусу. Примусовий характер адміністративно-запобіжних заходів виявляється у встановлених законом підставах застосування обмежень до фізичних і юридичних осіб за відсутності факту правопорушень з

метою захисту інтересів суспільства та держави від потенційного вчинення правопорушень (так званої профілактики правопорушень).

Адміністративно-запобіжні заходи застосовуються правоохоронними та іншими управлінськими органами. Вони складають комплекс заходів впливу морального, фізичного, організаційного та іншого характеру, які дозволяють виявляти і не допускати правопорушення, забезпечувати публічний порядок і безпеку в умовах надзвичайних обставин. Вони застосовуються системою державних органів відповідно до Конституції України та норм чинного законодавства у формах зовнішнього та внутрішнього контролю. Особливим видом зовнішнього контролю є право оскарження діяльності посадових осіб громадянами в порядку звернень.

Важливою у забезпеченні законності є розробка та впровадження досконалої нормативно-правової регламентації застосування адміністративно-запобіжних заходів в діяльності уповноважених суб'єктів, що є її юридичною гарантією, які мають включати такі елементи, як межі прав і обов'язків посадових осіб певного органу; чітку модель правомірної або забороненої поведінки як громадян, так і вказаних осіб, а також конкретної міри юридичної відповідальності за неправомірне або недбале застосування розглядуваних заходів адміністративного примусу.

1. Іванов В. В. Матеріально-правові та процесуальні гарантії законності притягнення до адміністративної відповідальності : дис. ... канд. юрид. наук. Харків : Націонал. унів. внутр. справ, 2001. 191 с.

2. Калюжний Р. А., Комзюк А. Т., Погрібний О. О. та ін. Кодекс України про адміністративні правопорушення : науково-практ. коментар. Київ : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 781 с.

3. Судові та правоохоронні органи України : підруч. / под ред. проф. О. М. Бандурки. Харків : Ун-т внутр. справ, 1999. 350 с.

4. Про Національну гвардію України : Закон України 13 березня 2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 17. Ст. 594.

5. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03 квітня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.

УДК 351.74

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/476-479

Олександр ПИСЬМЕННИЙ

аспірант кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності

Віта КОНОНЕЦЬ

завідувач навчально-наукової
лабораторії з дослідження проблем
протидії організованій злочинності
та корупції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВТРУЧАННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ НОТАРІАТУ ШЛЯХОМ НЕСАНКЦІОНОВАНОГО ДОСТУПУ ДО РЕЄСТРІВ

Довгий час право доступу до Єдиних та державних реєстрів Міністерства юстиції України мало досить вузьке коло осіб (приватні та державні нотаріуси, працівники Держінформ'юсту). Будь-який вхід користувача-нотаріуса до реєстрів контролювався інженерами Держінформ'юсту, виконані реєстраційні дії перевірялись відповідними спеціалістами, надавались поточні консультації, коригувалась практика роботи нотаріусів з реєстрами.

Останнім часом держава взяла курс на відкритість відомостей з Єдиних та державних реєстрів, а також суттєво розширила коло осіб-реєстраторів. Штат працівників НАІС з контролю за діями реєстраторів не змінився. Таким чином, можливість кваліфікованого